

Michał Paszkowski

Problemy rafinerii w państwach Europy Środkowej

W ciągu kilku ostatnich tygodni w państwach Europy Środkowej doszło do nieplanowanych postojów w rafineriach, co w kontekście wojny na Ukrainie negatywnie wpłynęło na sytuację na rynku paliw. Pożary w rafineriach w Austrii, na Węgrzech oraz w Czechach znacząco ograniczyły dostępność paliw w regionie. W tych realiach nastąpił wzrost cen paliw. Obecnie powoli ulegają one normalizacji, co jest konsekwencją uwarunkowań rynkowych, w tym mniejszego eksportu paliw do USA i rosnącego poziomu zapasów w hubie paliwowym w ARA (Amsterdam-Rotterdam-Antwerpia) w Belgii i Holandii.

Awaria rafinerii w Austrii. Pierwszy z poważnych incydentów, który doprowadził do zawirowań na rynku paliw w państwach Europy Środkowej, miał miejsce w Austrii. W dniu 3 czerwca 2022 r. w rafinerii w Schwechat (przerób 194 tys. baryłek dziennie), należącej do firmy OMV, doszło do awarii na ostatnim etapie prac remontowych, trwających w zakładzie od 19 kwietnia 2022 r. W wyniku pożaru doszło do uszkodzenia i wstrzymania pracy instalacji destylacji ropy naftowej (główna instalacja do przerobu surowca), co automatycznie doprowadziło do ograniczenia w procesie wytwarzania paliw w zakładzie. Prace naprawcze mogą trwać co najmniej kilka miesięcy (spółka podaje, że pełny powrót do poziomu produkcji paliw sprzed pożaru nastąpi w okresie wrzesień-październik 2022 r.). Co ważne, obecnie zdolność przerobowa rafinerii jest mniejsza aż o 80%. Niski poziom produkcji skłonił rząd w Wiedniu do uwolnienia zapasów, w wyniku czego na rynek zostały skierowane benzyna (56 tys. ton) oraz olej napędowy (112 tys. ton). Te uwarunkowania miały bezpośrednio negatywny wpływ na sytuację paliwową na Węgrzech, gdyż firma OMV Hungaria (spółka córka OMV) posiada w tym państwie 200 stacji (15% rynku) i część ze sprzedawanych na stacjach paliw pochodziła właśnie z rafinerii w Schwechat.

Pożar i prace remontowe w rafinerii na Węgrzech. Po problemach w Austrii rynek paliw w Europie Środkowej znalazł się pod presją podażową w wyniku wydarzeń w rafinerii w Százhalombatta (przerób 161 tys. baryłek dziennie) na Węgrzech, należącej do Grupy MOL. W dniu 14 czerwca 2022 r. doszło do pożaru na jednej z dwóch instalacji destylacji atmosferyczno-próżniowej (CDU/VDU), będącej częścią podstawowego układu służącego do przerobu ropy naftowej. W tym przypadku prace remontowe zostały zakończone w ciągu dwóch tygodni, a w trakcie ich trwania nastąpił spadek wytwarzania paliw o 36%. Wydarzenia w rafineriach w Austrii oraz na Węgrzech spowodowały problemy w zaopatrzeniu węgierskiego rynku w paliwa w okresie rosnącej konsumpcji (początek sezonu urlopowego), co w rezultacie zmusiło rząd w Budapeszcie do uwolnienia zapasów na rzecz spółki OMV Hungaria. Zgodnie z rządowym dekretem z 11 czerwca 2022 r. uwolnionych zostało łącznie 13,6 mln ton benzyny oraz 24,4 mln ton oleju napędowego, a paliwo trafiło wyłącznie do sieci detalicznej austriackiej firmy oraz jej lokalnych partnerów hurtowych.

Sytuacja na Węgrzech w dalszym ciągu nie jest unormowana, gdyż rozpoczęte zgodnie z harmonogramem prace remontowe na kilku instalacjach w rafinerii w Százhalombatta, które mają być prowadzone w dniach 1-18 sierpnia 2022 r. (część instalacji powróci do pracy dopiero we wrześniu-październiku 2022 r.), wymusiły potrzebę kolejnego uwolnienia zapasów. W celu zapewnienia dostępności oleju napędowego – w kolejnych dniach, zgodnie z regulacjami, nastąpi wprowadzenie na rynek 38% utrzymywanych przez Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség (węgierska agencja odpowiedzialna za tworzenie i utrzymywanie zapasów ropy naftowej i paliw) zapasów tego produktu w ilości 155 mln ton. Co ważne, zapotrzebowanie na paliwa wzrosło o 33% w okresie styczeń-czerwiec 2022 r. na Węgrzech w efekcie trwającej odbudowy gospodarki krajowej oraz wprowadzonych limitów cen paliw oferowanych na stacjach ([„Komentarze IEŚ”, nr 528](#)). Pomimo występujących na rynku problemów rząd w Budapeszcie w czerwcu 2022 r. zdecydował się na przedłużenie do 1 października 2022 r. górnych limitów cen paliw, pomimo sugestii ze strony Komisji Europejskiej, aby zakończyć tego typu praktykę

(pierwsze limity wprowadzono w listopadzie 2021 r.). W tych uwarunkowaniach cena paliwa na stacjach pozostanie bez zmian, tj. 480 forintów za litr za benzynę i olej napędowy.

Przestoje w rafinerii w Czechach. Ostatni przypadek z serii nieplanowanych postojów miał miejsce w Czechach, gdzie 20 lipca 2022 r. doszło do wybuchu, a następnie pożaru w rafinerii w Litvínovie (zdolność przerobowa wynosi 108 tys. baryłek dziennie), należącej do firmy Unipetrol RPA s.r.o. (spółka córka PKN ORLEN S.A.). Jest to jeden z dwóch zakładów funkcjonujących w tym państwie – obok rafinerii w Kralupach (przerób wynosi 66 tys. baryłek dziennie). Rafineria w Litvínovie przerabia głównie surowiec z Rosji, a dostawy są realizowane poprzez rurociąg Przyjaźń (nitka południowa).

W wyniku tego wydarzenia doszło do wstrzymania prac instalacji hydrokrakingu oraz zmniejszenia przerobu ropy naftowej w całym zakładzie. Instalacje typu hydrokraking zwiększają produkcję benzyny i średnich destylatów, a jednocześnie uzyskiwany jest olej napędowy dobrej jakości. W tych okolicznościach, w efekcie zmniejszenia produkcji i wydawania wytwarzanych produktów, firma została zmuszona do zastosowania klauzuli „siły wyższej” wobec odbiorców paliw. Obecnie przewiduje się, że część zobowiązań kontraktowych zostanie zrealizowana w ramach zgromadzonych w zakładzie zapasów. Prace remontowe powinny potrwać jeszcze dwa-trzy tygodnie. Przewiduje się, że w tym okresie moc przerobowa zakładu, a tym samym zdolność wytwarzania paliw zostanie ograniczona.

Wnioski

- Problemy rafinerii w państwach w Europie Środkowej miały bezpośredni wpływ na dostępność paliw w regionie, co wymusiło potrzebę zwiększenia importu poszczególnych produktów. Tam, gdzie było to utrudnione, zdecydowano się na uwolnienie zapasów. Sytuacja w ostatnich tygodniach w regionie była niezwykle trudna, biorąc pod uwagę fakt, że pod koniec maja 2022 r. został przeprowadzony planowany postój remontowy rafinerii w Bratysławie (przerób wynosi 115 tys. baryłek dziennie), należącej do firmy Slovnaft (spółka córka Grupy MOL). Prace zakończyły się dopiero po dwóch miesiącach.
- Największe problemy z dostępnością paliw występują przede wszystkim na Węgrzech, gdzie rząd dwukrotnie zdecydował się na uwolnienie zapasów. Tego typu sytuacja może utrzymać się jeszcze przez jakiś czas, biorąc pod uwagę dwa elementy: po pierwsze – oczekiwane intensywne prace rolnicze w sierpniu 2022 r.; po drugie – nadal obowiązujące limity cen paliw, które wpływają na zwiększoną konsumpcję i to pomimo wprowadzonych zakazów sprzedaży paliw pojazdom z zagranicznymi tablicami rejestracyjnymi oraz limitów na zakup paliw (jednorazowo do 50 litrów). Ze względu na uwolnienie zapasów proces odbudowy będzie długotrwały, a biorąc pod uwagę potencjalne dalsze problemy, poziom utrzymywanych zapasów zostanie mocno ograniczony. Tego typu sytuacja będzie negatywnie oddziaływać na bezpieczeństwo energetyczne i zdolność do przeciwdziałania kolejnym możliwym sytuacjom kryzysowym.
- Pożary i postoje w rafineriach w państwach Europy Środkowej nie były odosobnionymi przypadkami, bowiem na początku lipca 2022 r. doszło także do incydentów w rafineriach w Mongstad (203 tys. baryłek dziennie) w Norwegii, w Neustadt-Vohburg (207 tys. baryłek dziennie) w Niemczech oraz Feyzin (109 tys. baryłek dziennie) we Francji. W konsekwencji rynek paliw w całej Europie znajdował się w trudnym położeniu, biorąc pod uwagę z jednej strony rosące zapotrzebowanie na paliwa w okresie wakacji, a z drugiej – brak paliw z rynku rosyjskiego (efekt sankcji).
- Pomimo trudności w rafineriach w państwach Europy Środkowej ceny paliw ulegają systematycznemu spadkowi. Wiąże się to z ograniczonym eksportem paliw do USA, co przekłada się na wzrost poziomu zapasów utrzymywanych w hubie paliwowym w Belgii i Holandii (ARA). Tym samym, wraz z poprawą uwarunkowań makroekonomicznych oraz wzrostem dostępności paliw w momencie zakończenia nieplanowanych postojów, ceny paliw na stacjach powinny ulec dalszemu obniżeniu.